

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56
Karar Tarihi:20/3/1975

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEME : Kara Kuvvetler Komutanlığı Askeri Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı “Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun”un 2. maddesinin (B) bendinin iptali istenmiştir.

I- OLAY :

Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesinin bakmakta olduğu davada sanık hakkında uygulanacak Askeri Ceza Kanununun 131. maddesinin yer aldığı 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (B) bendinin, Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası ile saptanan yöntemlere uyulmadan yasalaştırıldığı Askeri Savcı tarafından ileri sürülmüş, bu iddia Mahkemece ciddi görülerek, sözü geçen hükmün iptali için Anayasanın değişik 151. ve 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

II-İTİRAZIN GEREKÇESİ :

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçesi özeti şöyledir:

1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendinin, Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükmüne aykırı olarak yasalaştırıldığı kanısına varılarak iptali için Anayasanın değişik 151. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiştir.

III- YASA METİNLERİ :

1- İtiraz konusu Yasa kuralı:

15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülen (B) bendi şöyledir:

“Madde 2-7.2.1974 tarihine kadar işlenmiş:

A).....

B) Türk Ceza Kanununun 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 403 ncü maddeleriyle 404 ncü maddesinin 1 nci bendinde ve 406,407,414/1,415,416/2-3,491,492,493,495,496,497,498,499,500,503 ve 510 ncu maddeleriyle Askeri Ceza Kanununun 131 ve 132 nci maddelerinde gösterilen suçları işleyenler

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

ilgili maddede öngörülen Devlet zararı önceden ödenmek; tazminat hükümleri ise saklı kalmak şartıyla bu maddenin (A) bendi hükmü uygulanır.”

2- Dayanılan Anayasa Kuralı:

Anayasaya aykırılık iddiasını desteklemek üzere dayanılan Anayasanın 92. maddenin beşinci fıkrası şöyledir:

“Madde 92/5-Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, karma komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabul etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.”

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi, İçtüzüğü'nün 15. Maddesi uyarınca yapılan toplantıda aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur:

1- Anayasa Mahkemesinin itirazı incelemeye görevli ve yetkili olup olmadığı sorunu:

Suç ve cezaların affı hakkındaki yasama belgelerinin Anayasaya uygunluk denetimine bağlı olup olmayacağı sorunu üzerinde durulmuş ve bu denetimin Anayasa Mahkemesince verilen ve Resmi Gazetenin 21.1.1975 günlü, 15125 sayısında yayımlanan 28.11.1974 günlü, Esas:1974/34, Karar: 1974/50 sayılı kararda gerekçeleriyle belirtildiği üzere, itiraz yoluyla gelen bu işe bakmanın Anayasa Mahkemesinin görevi içinde bulunduğu açıktır.

Bu görüşe Şahap Arıç ve Halit ZARBUN katılmamışlardır.

2- Esasın incelenmesinde sınır sorunu:

Sanık hakkındaki dava Askeri Ceza Kanununun 131. maddesine göre açılmıştır. Mahkeme sanık hakkında ceza verirken asıl olarak bu yasa hükmünü uygulayacaktır. Halbuki Mahkemenin iptalini istediği 1803 Sayılı Af Yasasının 2. maddesinin (B) bendi yukarıda yazılan yasa maddesinden başka daha birçok maddeler yer almaktadır. Mahkemenin görmekte olduğu davanın öteki maddelerle bir ilgisi bulunmamaktadır. O halde, Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri gereğince, itiraz yoluyla gelen bu işte esasın incelenmesi, Mahkemenin uygulama durumunda olduğu yasa hükmü ile sınırlandırılmalıdır.

Nihat O.Akçakayalıoğlu, Mahkemenin itirazının Af Yasasının 2. maddesinin (B) bendinin tümünü kapsadığı, bu fıkra içinde bir ayırım ve sınırlandırma yapılamayacağı gerekçesiyle incelemenin sınırlandırılması kararına katılmamıştır.

3- İlk inceleme evresinde yukarıda açıklanan sorunların incelenmesi sonucunda :

Dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşıldığından işin esası hakkındaki incelemenin başka güne bırakılmayarak sürdürülmesine ve bu incelemenin 15.5.1974 günlü, 1803 Sayılı Yasanın

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

2. maddesinin (B) bendinin, Askeri Ceza Kanununun 131. maddesiyle sınırlı olarak yapılmasına Şahap Arıç ve Halit ZARBUN'un 1803 sayılı Kanunun esasta Yasama Meclisleri kararı niteliğinde olduğundan incelemesinin Anayasa Mahkemesinin görevi dışında bulunduğu ve Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun da (B) bendinin tümünün incelenmesi gerektiği yolunda karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İtiraza ilişkin rapor, sınırlama kararı uyarınca Anayasaya aykırılığı ileri sürülen kural, Mahkemenin itirazının gerekçesi, Anayasaya aykırılık görüşüne dayanak gösterilen Anayasa maddesi, bunlarla ilişkili gerekçeler, başka yasama belgeleri ve konu ile ilgili bulunan öteki metinler okunarak gereği görüşülüp düşünüldü:

1- Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 günlü, 19/31 sayılı kararıyla saptanmış olan ilkelerin ışığı altında, ilk aşamada, itiraz konusu kuralın oluşum biçimi tartışılmıştır.

1803 sayılı Kanun teklifi Millet Meclisinden 24 madde olarak çıktığı halde Cumhuriyet Senatosu kapsamalarını da değiştirerek 23 maddelik bir tasarı haline getirmiş ve böylece Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasını harekete geçirmiştir. Bu kuralın işleyiş koşulları ve gerekleri 12.7.1974 günlü, 14943 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 2.7.1974 günlü, 19/31 sayılı kararında açıklanmış olup, bu kez yapılan tartışma sonunda da çoğunluk aynı görüşte birleşmiş ve itirazcı Mahkemenin uygulayacağı 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendini aynı ilkelerle Askeri Ceza Kanununun 131. maddesi açısından incelemiştir. Buna göre, iki Yasama Meclisinin üzerinde uyduştukları kurallar dışında kalan tüm maddeler topluca bir "metin" olarak Millet Meclisinin oyuna sunulmak gerekirken, her bir maddenin ayrı ayrı oylanması yoluyla Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrasında belirlenen kurala aykırı davranıldığı anlaşılmıştır.

Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi bu yönden Anayasaya bir aykırılık bulunmadığını, Muhittin Gürün ve Nihat O.Akçakayalıoğlu ise, aykırılığın varlığını değişik gerekçe ile kabul ettiklerini bildirmişlerdir.

2-İptal hükmünün yürürlüğe giriş günü sorunu:

Anayasanın 152. maddesinin ikinci fıkrası ile saptanmış ilkeye göre, özel bir durum zorunlu kılmıyorsa, iptal hükmünün yürürlüğe gecikmeksizin konulması asıldır. İnceleme konusu olayda da Anayasaya aykırılığı anlaşılmış bir kuralın yürürlüğünü sürdürmesi için bir zorunluluk saptanmamış ve bu nedenle de iptal hükmü için ayrı bir yürürlük günü kararlaştırılmasına gerek görülmemiştir.

Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Abdullah Üner ve Nihat O.Akçakayalıoğlu ise karşıoy kullanmışlardır.

VI- SONUÇ :

1- 15.5.1974 günlü, 1803 sayılı Kanunun 2. maddesinin (B) bendindeki kuralın, Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinin beşinci fıkrası hükmüne aykırı olarak oylanmış bulunması nedeni ile biçim yönünden ve Askeri Ceza Kanununun 131. maddesi açısından iptaline Muhittin Gürün ile Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun değişik gerekçeleriyle ve Şahap Arıç,

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Ahmet Koçak ve Ahmet Salih Çebi'nin karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

3- İşin niteliğine göre Anayasanın değişik 152. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Abdullah Üner ve Nihat O.Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

20.3.1975 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Muhittin TAYLAN	Kâni VRANA	Şahap ARIÇ
		Karşioy ekli

Üye	Üye	Üye
İhsan ECEMİŞ	Ahmet AKAR	Halit ZARBUN

Üye	Üye	Üye
Abdullah ÜNER	Ahmet KOÇAK	Muhittin GÜRÜN
Karşioy yazısı ektedir.	Karşioy ekli	Karşioy eklidir.

Üye	Üye	Üye
Lütfi ÖMERBAŞ	Hasan GÜRSEL	Ahmet Salih ÇEBİ
		Karşioy yazısı ektedir.

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

Üye
Şevket MÜFTÜGİL

Üye
Nihat
O.AKÇAKAYALIOĞLU

Üye
Ahmet H.BOYACIOĞLU

Karşioy ile

KARŞIOY YAZISI

Anayasa Mahkemesince:

a) İlk inceleme evresinde görev sorunu tartışılarak, itirazın incelenmesinin Anayasa Mahkemesinin görevine girdiğine;

b) 1803 sayılı Af Kanununun itiraz konusu maddelerinin biçim yönünden iptaline;

c) İşin niteliğine göre Anayasa'nın değişik 152 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptal hükmünün yürürlüğe gireceği günün ayrıca kararlaştırılmasına yer olmadığına oyçokluğuyla karar verilmiştir. Anayasaya uygun görmediğimden kararın bu kısımlarına katılmıyorum.

Bu konudaki karşıoylarım, (21 Ocak 1975 gün ve 15125 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan, Anayasa Mahkemesinin 1974/34,1974/50 sayı ve 20.11.1974 günlü) kararındaki karşıoy yazılarımdır. I,II,III nolu bentlerinde tafsilatlı olarak yazdığım karşıoyların, prensipleri itibariyle aynı nitelikte olduğundan bunların tekrarına lüzum görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle Anayasa Mahkemesinin bu kararının Anayasaya uygun olmadığını bildirdiğim kısımlarına, sözügeçen karşıoy yazımın I,II,III nolu bentlerinde gösterilen nedenlerle karşıyım.

Üye
Şahap ARIÇ

KARŞIOY YAZISI

12.7.1974 günlü ve 14943 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 2.7.1974 gün ve 1974/19-31 sayılı kararına ilişkin karşı oy yazımda açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun bu kararındaki görüşlerine de karşıyım.

Üye
İhsan ECEMİŞ

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkememizin 28.11.1974 günlü, 1974/34-50 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazımda açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun bu kararındaki görüşlerine katılmıyorum.

Üye
Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

Cumhuriyetin 50 nci Yılı dolayısıyla çıkarılan 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendinin, Millet Meclisinde Anayasanın 92. maddesinde yazılı biçimde oylanmamış olması nedeniyle ve esasa girilmeksizin biçim yönünden (Askeri Ceza Kanununun 131. Maddesi açısından) iptaline karar verilmiştir. Böyle olunca sözü edilen hükmün yasama organınca yeniden ele alınıp düzenlenmesi mümkün olduğundan yasama organına bu yetkisini kullanabilme olanağının sağlanması zorunluğu ortaya çıkmaktadır. Yasama organının bu yetkisini kullanabilmesi de Anayasa Mahkemesi kararının yürürlüğe girmesi konusunda Anayasanın 152. maddesi ile 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince uygun bir sürenin tanınmasına bağlı bulunmaktadır. Böyle bir süre verilmediği takdirde Anayasa Mahkemesinin iptal kararı Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte sözü edilen Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendindeki kural yürürlükten kalkacak ve bu suretle yasama organının maddeyi yeniden düzenlenmesine imkân kalmayacak ve bunun sonucu olarak da bu gibi askeri eşya paraları çalmak ve zimmete geçirmek suçundan sanık olanlar kanun koyucunun istek ve iradesi hilâfına tamamen af kapsamı içine girmiş olacaklardır.

Anayasa Mahkemesi kararının yürürlüğe girmesinde bir süre kabul edilmek için her halde (iptal hükmünün kamu düzenini tehdit edici yasal bir boşluğun meydana gelmesi) ne gerek yoktur. Anayasanın 152. maddesinde; Anayasa Mahkemesinin iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi kararlaştırabilmesi için böyle bir şart aranmamış ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50. maddesinde ise; Anayasa Mahkemesinin, gerekli gördüğü hallerde iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabileceği hükme bağlanmıştır.

Görülüyorki: İptal hükmünün yürürlüğe girmesinde bir süre verilmesi için her halde (Kanunda kamu düzenini tehdit edici bir boşluğun) meydana gelmesi gerekmemekte ve (gereken hallerde) de böyle bir süreni verileceği öngörülmektedir.

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

Anayasanın 152. maddesiyle 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almış olan (gerekten haller) in olayda gerçekleşmiş olup olmadığı sorununa gelince:

Anayasanın 64. maddesi hükmüne göre genel ve özel af ilân etme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Affın ölçüsünün saptanması da bu yetki cümlesinden bulunmaktadır. Kanun koyucu da bu yetkisine dayanarak 1803 sayılı Af Kanununda bir bölüm suçları ve cezaları tamamen affederken bir bölüm suçların cezalarının 12 yılını, diğer bir bölüm suçların cezalarının da yalnız 5 yılını affetmeyi uygun bulmuş ve bu arada Askeri Ceza Kanununun 131. maddesinde yazılı askeri eşyayı çalmak ve zimmete geçirmek suçlarını tamamen değil özel affa tabi tutmayı öngörmüştür.

Kanun koyucu, yukarıda da açıklandığı gibi 1803 sayılı Af Kanununun 2. maddesinin (B) bendinde bu gibi suçların genel değil özel affa tabi tuttuğuna ve af Kanununun bu hükmü Anayasa Mahkemesince esası incelenmeksizin biçim yönünden iptal edilmiş olduğuna göre yasama organına bu hükmü yeniden düzenlemek imkânını sağlayacak bir süre verilmediği takdirde iptal hükmünün Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmesi ile bu suçlar dahi, kanun koyucunun istek ve iradesi dışında 12 saatlik affın içine girecektir.

Gerek Anayasada ve gerek 44 sayılı kanunda, biçim yönünden yapılan iptallerde süre verilemeyeceğine dair kısıtlayıcı bir kayıt yoktur. Aksine Anayasanın 152. ve 44 sayılı Kanununun 50. maddelerindeki süre ile ilgili kurallar, gerek biçim ve gerek esas yönünden olsun bütün iptal kararlarını kapsayacak nitelik ve genişliktedir.

Yukarıda yazılı nedenlerle meydana gelen zorunluk dolayısıyla Anayasa'nın 152. maddesi gereğince iptal hükmünün yürürlük tarihinin ayrıca saptanması gerekir. Süre verilmemesi kararına karşıyım.

Üye

Abdullah
ÜNER

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1974/34, Karar:1974/50 sayılı Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin karşıoy yazımın 3 numaralı bendinde açıkladığım gerekçe ile, çoğunluğun bu kararının aynı konu ile ilgili kısmına katılmıyorum.

Üye

Ahmet KOÇAK

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

KARŞIOY YAZISI

Yukarıki kararda (1975/46-56), kanun teklif ve tasarılarının Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeleri sonucunda, Millet Meclisince kabul edilmiş bulunan madde metninin değiştirilmesi ve Millet Meclisince de bu değişikliklerin benimsenmemesi nedeniyle sorunun, Anayasa'nın 92. maddesinin beşinci fıkrası gereğince karma komisyona gitmesi halinde; benimsenmeyen maddelere ilişkin olarak Cumhuriyet Senatosunca, Karma Komisyonca ve Millet Meclisince düzenlenen metnlerinin tümünün üç ayrı liste halinde ve her listenin toptan Millet Meclisinde oylanmaları gerektiği öne sürülerek, 1803 sayılı Af Kanunu hakkında bu yolda işlem yapılmıyarak maddelerin ayrı ayrı oya sunulmuş olmaları, Anayasaya aykırılık nedeni sayılmış ve iptal kararı bu gerekçeye dayandırılmıştır.

Bu görüş, Anayasa'nın, hem 92. maddesine, hem de temel ilkelerine aykırı bulunmaktadır.

İptal kararının dayandırılması gereken düşünceler ise 2.7.1974 ve 28.11.1974 günlü ve (1974/19-1974/31), (1974/39-1974/51) sayılı Anayasa Mahkemesi kararlarına ilişkin karşıoy yazılarımda genişliğine belirtilmiş olduğundan tekrarı gereksiz bulunmuştur. (Resmi Gazete: günler: 12.7.1974, 29.1.1975 sayı :14943,S.9-12,15133-S.19-20)

Söz konusu karşıoy yazılarımda açıklanan nedenlerle bu kararın gerekçesine katılmıyorum.

Üye

Muhittin
GÜRÜN

KARŞIOY YAZISI

21.1.1975 günlü 15125 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mahkememizin 1974/34-50 sayılı kararına ilişkin karşıoy yazımın 2 numaralı bendinde açıkladığım gerekçelerle, çoğunluğun iptale ilişkin görüşüne karşıyım.

Üye

Ahmet Salih
ÇEBİ

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1975/46
Karar Sayısı : 1975/56

15158 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmış Mahkememiz 7.1.1975 gün ve Esas: 1974/51, Karar: 1975/3 sayılı kararın devamı karşıoy yazımda, sayın çoğunluğun kabul ve görüşüne katılmayışım nedenlerini açıklamış bulunuyorum.

Üye

Nihat O.
AKÇAKAYALIOĞLU